

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

/Avdeling for areal og
transport

Vår dato	19.05.2017
Deres dato	2017-02-09T00:00:00
Vår referanse	17/03500-2
Deres referanse	201005087-15
Vår saksbehandler	Fredrik Dale Refling

Svar til høring av revisjonsdokument for Suvdøla-reguleringen i Drangedal og Nissedal kommune - NVE

Det vises til brev om høring av revisjonsdokumenter for Suvdøla-reguleringen i Drangedal og Nissedal kommuner, datert 8.2.2017.

Vannforvaltning

Vassdragsavsnittet hører med i Kragerøvassdraget vannområde i Vest- Viken vannregion. Den lokale tiltaksanalysen for Kragerøvassdraget var ett av flere grunnlag for regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest- Viken 2016-2021. I tiltaksanalysen lå det ambisjoner om framtidige miljømål «god økologisk tilstand» i flere av vannforekomstene i Suvdøla-reguleringa, jfr. tabell 10 i revisjonsdokumentet dat. 25.1.2017. Ved departementets godkjenning av 4. juli 2017, er flere vannforekomsters miljømål endret til et lavere nivå.

Vanndirektivet og den norske vannforskriften har som mål at tilstanden i ferskvann, grunnvann og vann i kystnære områder skal beskyttes mot forringelse, og helst forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og kjemisk tilstand. Det forventes derfor at vannforskriftens hovedmål om bærekraftig vannforvaltning og muligheter for forbedringer av vannkvalitet/økologi vurderes i et helhetsperspektiv ved revisjonsbehandlingen. Det synes også viktig at vilkår knyttet til nye Suvdøla kraftverk sees i sammenheng med pågående revisjon.

Uttale til kulturminner

Bakgrunn

Vi viser til brev datert 8.2.2017 om høring av revisjonsdokumenter for Suvdøla-reguleringen i Drangedal og Nissedal kommuner. De opprinnelige konsesjonene ble gitt i 1957, 1961 og 1963, og skal nå revideres i samsvar med vassdragsreguleringsloven.

Sektoravgift til kulturminner i vassdrag har som formål å fremskaffe ny kunnskap om arkeologiske kulturminner i regulerte vassdrag med reviderte eller fornyete konsesjoner. Retningslinjer for bruk av sektoravgiften ble utarbeidet med utgangspunkt i brev fra Olje- og energidepartementet til Miljøverndepartementet av 18.1.2010 om *Sektoravgift – kulturminnevern i vassdrag med reviderte eller fornyede konsesjoner*. Retningslinjene ble fastsatt av Miljøverndepartementet 8. juni 2010, og revidert 1.april 2011. Riksantikvaren har ansvaret for forvaltning av midlene. Det regionale kulturminnevernet i

Postadresse:	Besøksadresse:	Sentralbord	Foretaksregisteret: 940 192 226
Postboks 2844	Fylkesbakken 10	35 91 70 00	E-post: post@t-fk.no
3702 Skien	3715 SKIEN		www.telemark.no

Telemark fylkeskommune uttaler seg på denne bakgrunn ut fra et rent faglig ståsted. Hvilke kulturminner er kjent i området konsesjonen gjelder, og med bakgrunn i blant annet dette vurdere potensielt for nye funn som kan gi ny kunnskap om fortiden.

Ordningen omfatter vassdrag som er revidert eller gitt fornyete tillatelser der opprinnelig konsesjon ble gitt før 1960. I denne saken omfattes derfor bare konsesjonen som ble gitt i 1957; Regulering av Kleppsvatn, Nystøylvatn, Kyrevatn m.fl.

Automatisk fredede kulturminner

Det ble ikke gjennomført arkeologiske registreringer i forbindelse med innvilgelsen av de opprinnelige konsesjonene. Enkelte mindre registreringer samt opplysninger fra publikum, har imidlertid gitt mer informasjon om kulturminner innenfor reguleringssonene i vassdraget.

Kjente kulturminnene viser at det har foregått jernutvinning i området i jernalder og/eller middelalder (id51992). I tillegg viser flere lokaliteter spor etter bosetning og bruk av området i steinalder (id155226, id155245, id155235 og id155250). Kulturminnene er registrert i og ved strandsonene til regulerte vann, og ved inn- og utløp. De kjente kulturminnene gir en indikasjon på hvilken type kulturminner man kan forvente at finnes bevart i området.

Vassdragene i Suvdøla-reguleringen ligger omkring 550–680 moh., i et område hvor stedsnavn vitner om omfattende setring og bruk av utmarksressurser.

Utvasking og erosjonsskader på kulturminner

I følge *Arkeologiske undersøkelser i vassdrag. Faglig program for Sør-Norge* (s. 103–106) er skadeomfanget på kulturminner som ligger i regulerte vassdrag er svært varierende, selv innenfor samme magasin. Hovedårsaken til at kulturminner skades er erosjon i forbindelse med at vannstanden heves og senkes. Kulturminner som ligger i reguleringssonen blir i tillegg stadig utsatt for utvasking – tørrlegging – utvasking. Bølger og isdannelser på vinteren virker også til stadighet inn på terrenget i den regulerte sonen og former denne. Isdannelser og bevegelser i isen, med påfølgende smelting, fører i tillegg til stor omroting og ikke minst redisponering av sedimenter, inkludert eventuelle artefakter fra kulturminnelokaliteter. Både erosjon og isskuring vil derfor over tid stadig bryte ned kulturhistorisk informasjon i regulerte vassdrag. Kulturminner blir utsatt for slitasje og oppslamming, og deres opprinnelige kontekst blir stadig mer utydelig og vanskelig å tolke.

Selv om vi vet en del om prosessene som påvirker kulturminnene i regulerte vassdrag, har vi liten kunnskap om hvilke skader som vil inntreffe på den enkelte lokalitet, hvordan skadeforløpet vil arte seg og hvor lang tid det vil ta før kulturminnet må regnes som tapt.

Vurdering av potensial

Som beskrevet over er det kjent spor etter jernproduksjon i jernalder/middelalder og bosetning i steinalder i området. De kjente kulturminnene er likevel få, og uten gode registreringer vet vi lite om omfanget av aktivitet i og bruk av området i forhistorisk tid og middelalder.

Vassdragene i Telemark har alltid vært viktige for ferdsel og bosetning. Flere lokaliteter fra steinalder er kjent i tilknytning til vassdrag, men få er undersøkt nærmere. Kunnskapen vår om hva aktivitetene på disse lokaliteten har vært knyttet til er derfor begrenset. Har det vært basisboplasser, fangstplasser, fiskeplasser, slakteplasser eller produksjonslokaliteter, eller en kombinasjon av disse? Potensielt for at nye arkeologiske registreringer i området vil gi ny kunnskap om bruken av området i steinalder, vurderes derfor som stor.

Jernvinneanlegg og kullgroper er registret i store deler av Telemark, men med en særlig tetthet i de indre områdene rundt Hardangervidda. Særlig rundt Møsvatn har flere undersøkelser gjennom flere år tilført mye ny kunnskap. Ifølge *Faglig program for jernvinna* er imidlertid lite avklart om utbredelsen av og tidshorizonten for disse kulturminnene i øvrige deler av fylket, og i Nissedal og Drangedal er kulturminner av denne typen i liten grad undersøkt (Varia 78, s. 155–163). Erfaringen fra andre sammenlignbare områder i fylket har imidlertid vist at det er et stort potensiale for funn av flere lokaliteter av denne typen. Ved en stor innsats fra lokale er det f. eks. de seneste årene påvist spor etter en omfattende jernproduksjon rundt Breivatn og Skjesvatn i Hjartdal kommune. C14-dateringer herfra har vist at produksjonen trolig tok til allerede i romertid. Undersøkelser i konsesjonsområdene vil derfor kunne tilføre ny kunnskap som vil belyse problemstillinger knyttet til fast bosetning og organisering av bruken av utmarksområder i jernalder og middelalder.

Arkeologiske undersøkelser i konsesjonsområdene vil kunne belyse flere av de kunnskapshullene som Svein Indreliid beskriver i *faglig program for arkeologiske undersøkelser i vassdrag* (s. 121–127). Nye undersøkelser vil kunne gi ny kunnskap om lokaltopografisk distribusjon og beliggenhet i forhold til ressurser, intern boplassorganisering og aktivitetsområder. Undersøkelsene vil også kunne gi ny informasjon om tidlig beitebruk og setring, og selvfølgelig om råstoffutvinning, og da spesielt jernproduksjon. Fangstgroper og graver er også eksempler på kulturminnetyper man kan forvente å påvise i disse områdene.

Avsluttende kommentarer om kulturminner

Med bakgrunn i den informasjonen vi i dag har om kulturminner i vassdragene som Suvdøla-reguleringen omfatter, kan ikke Telemark fylkeskommune si at vi har et tilfredsstillende kunnskapskilde av den kulturhistoriske aktiviteten rundt vannene. Fylkeskommunen mener at arkeologiske undersøkelser vil kunne tilføre ny kunnskap, og samtidig fremskaffe et viktig referansemateriale for resten av regionen. Dette gjelder hovedsakelig kunnskap om bruk av utmarksressurser og jernproduksjon i jernalder og middelalder, og ny kunnskap om bruken av området i steinalder.

I områder som stadig er utsatt for erosjon og slitasje, er det viktig at kunnskapen som finnes blir sikret før den går tapt. Telemark fylkeskommune anbefaler derfor at det gjennomføres registreringer i og ved reguleringssonen langs regulerte vann innen Suvdøla-vassdraget, der hvor opprinnelige konsesjon ble gitt før 1960. Dette vil gi et langt bedre grunnlag for å vurdere om det finnes lokaliteter som må sikres eller graves ut, for å sikre kunnskap som kan være i ferd med å forsvinne.

Med vennlig hilsen

Fredrik Dale Refling

Fredrik.Dale.Refling@t-fk.no

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

**/Avdeling for areal og
transport**

Vår dato 19.05.2017
Vår referanse 17/03500-2

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Norges vassdrags- og energidirektorat		Postboks 5091, Majorstuen	0301 OSLO
Kopimottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Fylkesmannen i Telemark		Postboks 2603	3702 SKIEN
Kulturhistorisk museum		Postboks 6762 St. Olavs plass	0130 OSLO
Riksantikvaren		Postboks 8196 Dep	0034 OSLO
Drangedal kommune		Gudbrandsvei 7	3750 DRANGEDAL
Nissedal kommune		Treungen	3855 TREUNGEN

kopi til

Kragerøvassdraget vannområde v. Elke Karlsen, Kragerø kommune, postboks 128, 3791 Kragerø